

ÚVOD

V posledních letech jsme si nemohli nevšimnout zvláštního jevu: objevuje se kolem nás čím dál víc lidí, kteří se narodili ve městě, vystudovali ve městě, pak se z nich staly buď městské kancelářské krysy, nebo úspěšní manažeři pracující ve městě, nebo veleúspěšní businessmani ze samého centra města – a pak najednou cvak, něco u nich přeřadilo na jinou rychlost, hodili město za hlavu, odstěhovali se na venkov a začali se vlastníma rukama vrtat v hlíně.

Mnozí z nich vyměnili oblek a kravatu za farmářské boty. Lidé, kteří nikdy v minulosti neprojevovali nejmenší zájem o venkovský život, nechali velký business plavat, vzdálili se městským davům a usadili se na starém statku či na samotě u kraje lesa. Ale nikoliv jako demonstrace společenského statusu – nikoli proto, aby ukázali „já si mohu dovolit dojíždět do velkoměsta ze své samoty“. Ale zkrátka proto, že najednou došli k názoru, že se jim líbí obhospodařovat sad, jezdit traktorem nebo mít kolem sebe smečku psů.

Je to zvláštní, ale čím rychleji se náš svět mění, tím víc jako by další a další lidé prahli po nějaké kotvě, která by je spojila s minulostí. Čím víc technologií usnadňujících život máme, tím víc si ho dobrovolně a záměrně sami komplikujeme, hledáme si činnosti, při kterých se fyzicky nadřeme. Jako by lidský mozek nestíhal usledovat všechny ty změny. Dává nám na vědomí, že nějaká míra nepohodlí je nutná a žádoucí pro zdravý psychický i fyzický vývoj.

Svaly, které zahálají, časem atrofují, ochabují. Lidská imunita, která je vystavena příliš velké čistotě, se obrací proti svému vlastnímu tělu a vymýšlí si autoimunitní choroby. Mozek, který nepřemýšlí, nemusí řešit otázky, jak si sehnat jídlo, jak se ubránit nepříteli, jak přežít – zakrňuje. A člověk, který nezná nepohodlí, narodil se v blahobytu a nikdy se o sebe nemusel starat, protože veškerou péči mu zajišťoval stát se svým sociálním systémem, si vymýšlí hlouposti a přestává být schopen rozlišit podstatné od nepodstatného.

Taková společnost si potom místo řešení opravdových problémů vymýšlí zbytečné nauky a zbytečné „vědní“ obory. Místo vytváření nových hodnot přemýšlí, jak ještě víc vše zregulovat. Místo starání se o svůj vlastní život vymýšlí, jak ještě víc zasahovat do života jiným bytostem, které o to nestojí. Místo aby taková společnost zaměřila své síly na odstraňování konfliktů, vymýšlí si, jak si do budoucna problémy přidělat a založit půdu pro vzplanutí konfliktů nových.

Znamená to, že pokrok a technologie jsou vlastně metlou lidstva? Že snad lidstvo ze všeho toho pokroku a blahobytu zdegeneruje a samo sebe zničí...?

Nemyslíme si. Znamená to pouze a jen tolik, že dějiny jdou stále vpřed v jakési spirále. Když si lidstvo vymýšlí už příliš mnoho skopičin, dostane po nose a vrátí se ve vývoji o nějaký ten rok či desetiletí zpět, jen s vyšší úrovní znalostí než tehdy. Pokrok či technologie nejsou hrozbou; jsou katalyzátorem dějinných změn. A je na každé společnosti a případně i na každém jednotlivci, zda pokrok a technologie použije ve svůj neprospěch nebo prospěch: Zda si ohněm podpálí svou vlastní postel, nebo zda si na stejném ohni opečie jídlo.

V jednom se ale současnost přeci jen od předešlých epoch poněkud liší: Totiž v rychlosti změn. Celá Země se mění neskutečně rychle. A proto se také nebývá rychle mění i myšlení a chování lidí. A hlavně – i v minulosti mnohé společnosti prošly třeba v důsledku válek či nečekaných objevů velkými změnami, ale jejich dopad byl většinou izolovaný. Zatímco dnes se rychlé změny týkají doslova celého světa včetně jeho nejzapadlejších koutů. A o to je nápor na psychiku větší.

Dá se čekat, že za dvě tři desetiletí změny v myšlení lidstva budou větší než za poslední století.

Přežít při plném psychickém zdraví to mohou jen dvě kategorie lidí: naprostí ignoranti, nebo ti, kdo se včas připraví.

Vladimír Pikora & Markéta Šichtařová

DŮLEŽITÉ UPOZORNĚNÍ

Vzhledem k tomu, že kniha popisuje aktuální dění, a vzhledem k uzávěrce textu v dubnu roku 2019, je možné, že v době vydání již některé skutečnosti budou mírně zastaralé, situace na finančním trhu posunuta, zákony změněny... Navzdory usilovné snaze autorů do posledního možného okamžiku aktualizovat všechny změny nelze plnou aktuálnost zaručit. Nicméně více než na technických detailech v této knize záleží na logice a podstatě věci. V tomto smyslu je kniha zcela nadčasová.

SRDCE VERSUS ROZUM

Položili jste si někdy otázku, v čem spočívá rozdíl mezi náboženstvím a vědou? Mezi vírou a vědecky prověřitelnými fakty?

Pokud ano, možná jste došli k závěru, že víc inklinujete buď k jednomu, nebo k druhému. Anebo třeba stojíte někde uprostřed a máte pocit, že jedno může být kompatibilní s druhým.

Ale jistě jste cítili, že obojí je založeno na zcela jiném přístupu ke stejným otázkám naší existence.

Napadlo vás ale někdy podívat se na stav dnešní společnosti podobnou optikou? Totiž položili jste si otázku, co když rostoucí polarizace společnosti má vlastně podobné kořeny jako spor mezi náboženstvím a vědou, mezi vírou a fakty? A napadlo vás třeba, že kdyby se na obou stranách vzájemně anihilovala hrstka zabejčených krajních misionářů násilím obracející „ty druhé“ na svou víru (či vědu), mohla by drtivá většina společnosti časem po obroušení hrotů dál existovat celkem spokojeně pospolu...?

Ale uznáváme, že tohle srovnání maličko kulhá v jednom ohledu: totiž ono těch násilných misionářů je v jednom táboru krapet víc než v tom druhém. Ale nepředbíhejme.

Takový malý příběh

(Vladimír Pikora)

Povím vám takový malý osobní příběh.

A jeho pointa bude nejspíš úplně někde jinde, než kde byste ji čekali.

Když jsem chodil na základní školu, byl jsem šikanovaný. V té době jsem měl pocit, že jsem celkem jistě nejšikanovanější kluk ze třídy. Možná se mi to jen zdálo, ale děti mívají velké oči.

Nebyla to ale typická šikana, při které se nejzlobivější „vůdce“ obklopí několika svými nohsledy, vyhlídne si nejzranitelnější článek kolektivu a ten pak otlouká. A nikdo se neodvážá otloukánka zastat. Pravda, takové případy jsme ve třídě měli také, ale můj případ to nebyl. Se mnou to bylo odlišné.

Já měl kolem sebe vždy kamarády ochotné se mně zastat. A pak byla ve třídě druhá partička, které jsem naopak ležel v žaludku a která se mě pokoušela zastrášovat a šikanovat. Ale nikdy se jí to tak docela nepovedlo.

Jednak když na to přišlo, vždy se mě zastal dostatek kamarádů. Často to tedy končovalo bitkou na krev, při které se čtyři kluci prali s dalšími čtyřmi kluky, a já byl příčinou. A druhák vždycky, když se mi někdo pokusil nabančit, jsem to napráskal učitelce. A jelikož já patřil mezi šprty a mí pokušitelé naopak na tom byli se známkami nevalně, učitelky spíš uvěřily mně a rozdávaly poznámky a napomenutí jak na běžícím pásu.

To se samozřejmě oné potrestané partičce nezamlouvalo, takže druhý den se pokusili pomstít se mi – a celý kolotoč se opakoval. Vlastně pokusy o šikanu

byly permanentní, ale také permanentně neúspěšné – nikdy se téhle partičce nepodařilo mě opravdu efektivně zešikanovat.

A ten důvod byl jednoduchý – nebyl jsem typický otloukaný neoblíbenec: Někteří mě hluboce nesnášeli, jiní se mnou naopak ochotně kamarádili. Tehdy jsem to ještě moc nechápal, ale když jsem byl později o něco starší, už jsem to dokázal líp pojmenovat: Aniž bych o to stál, já svoje spolužáky vždycky víc než jiní kluci rozdělával.

Ale důvod toho podivného jevu, ten jsem pojmenovat stále neuměl.

Později jsem se seznámil s Markétou. (Tedy přesněji řečeno, byl jsem sbalen pod záminkou učení angličtiny.) A velmi brzy jsme poznali, že máme mnoho společného. (Tedy ne zase až tak brzy, nejprve jsme spolu začali chodit, až pak jsme začali zpytovat své minulosti.)

Společně jsme měli především mnohé zkušenosti z dětství. A jednou z těch společných zkušeností byla i šikana. Čí spíš pokusy o ni.

Ani Markéta nikdy nebyla na základní škole oním typickým šikanovaným dítětem, proti kterému se spolčí značná část kolektivu a ostatní mlčí a dělají, že nic nevidí. I ona vždy kolektiv silně rozdělávala.

Také ona měla zkušenost s tím, že parta spolužaček (a spolužáků) se jí snažila dostat do úzkých. Jen v jejím případě víc než o fyzické násilí, které přeci jen je víc doménou kluků, šlo spíš o psychický nátlak, pokusy o zesměšňování, vyhrožování a podobně – to je zas častěji doménou dívek.

A stejně jako já, i ona se nikdy zešikanovat nenechala. Zůstalo u pokusů, zato permanentních. I ona si stěžovala učitelkám, i ona měla vždy po ruce někoho dalšího, alternativně byla vůči nátlaku relativně imunní. Také ona tehdy neuměla pojmenovat, co přesně se kolem ní děje, ale později si povšimla, že to má vlastně poměrně jednoduché jméno: I ona své spolužáky rozdělávala. Buď ji nesnášeli, nebo ji naopak v zásadě respektovali, aniž by o tenhle rozdělovací status jakkoliv stála.

Ale čím to bylo? Co to bylo za zvláštní jev v našich osobách, co u určité malé části spolužáků způsobovalo takovou averzi a snahu anihilovat nás? Anebo ještě jinak – co to bylo v oněch šikanátorech, co je nutilo zrovna nás dva tolik nesnášet? Dlouho to bylo těžké pojmenovat.

A ta pointa? Ještě chvíli vydržte...

Bylo jednou jedno socialistické Norsko

(Markéta Šichtařová)

Střih, uplynula spousta let, jsme v dospělosti. Mnoho se změnilo, mnoho ale zůstalo stejného. Stále jsme pozorovali, že já a tehdy-už-manžel jsme týpkové, kteří – aniž by o to stáli, natož o to usilovali – mají mimořádný talent určitou skupinu lidí štvát snad už jen pouhou svou existencí:

Mnoho lidí bylo ochotno se k nám hlásit jako kamarádi a možná stejně tolik lidí bylo ochotno nás bez zjevné příčiny hluboce nesnášet. Popravdě – bylo to

víc protivné než příjemné. A zejména v posledních letech se to občas stávalo až doslova obtěžujícím, když se do nás naváželi neznámí lidé, kteří nás v podstatě nezajímali, ale my náramně zajímali je – až do té míry, že měli potřebu nám nadávat, jako bychom snad jejich životy jakkoliv ovlivňovali.

A pak se přihodila zajímavá, zdánlivě nepodstatná drobnost, která s tím, co právě můj manžel popsal, velmi souvisí.

Úplně náhodně jsem narazila na článek analyzující norskou mentalitu a důvody, proč Norové tak často odebírají především cizincům děti. Vzhledem k tomu, že jsem se vždy o případy neoprávněně odebraných dětí zajímala, všechna fakta v článku uvedená jsem již dávno znala a dokonce o nich i sama psala. Jenomže občas to chvíli trvá, než klíč zapadne do toho správného zámku. Než jsou slova vyřčena způsobem, který spustí ty správné asociace.

V článku autora Petra Homoly sdíleném na sociálních sítích se psalo zhruba toto:

Případů, kdy norská sociální služba Barnevernet z našeho pohledu neoprávněně odebere rodičům jejich dítě, je celá řada. Za utrpení způsobené rodičům i dětem byl norský stát jen za rok 2010 odsouzen k vyplacení odškodnění ve výši 220 milionů amerických dolarů, tedy zhruba 5 miliard českých korun. Přesto se na této praxi dál nic nemění a Barnevernet u norského soudu vítězí v devíti z deseti soudních kauz. Nejznámější česko-norskou kauzou je případ dvou chlapců Michalákových.

Nám se chování Norska zdá nepochopitelné. Ale nepochopitelné nám připadá jen proto, že většinou nechápeme kontext. Kořeny těchto zrudností totiž leží v dávné historii.

Celá staletí bylo Norsko chudou a permanentně okupovanou zemí. Samostatné Norsko vzniklo až v roce 1905 a dnes má 5 milionů obyvatel. Snad díky své izolaci a staleté okupaci sousedními zeměmi se Norové ani nepovažují v pravém slova smyslu za Evropany. A navíc dlouhodobá chudoba ve srovnání s okolními zeměmi a zkušenosti s hladomory zažehly v Norech hluboce levicové a rovnostářské citění.

Díky tomu se výraz „konkurence“ stal v Norsku prakticky nepoužívaným slovem. To, že se Norové necítí být pravými Evropany, se pak projevilo třeba i v rozpolceném chování vůči nacistickému Německu, kdy část obyvatel organizovala odboj, jiná ale kolabovala. Teprve objev ložisek zemního plynu a ropy přinesl zemi bohatství, ale socialismus s až komunistickými rysy zůstal navzdory rychle nabytému bohatství hluboko v mentalitě obyvatel.

Tato socialistická mentalita se projevuje především zvykem o všem rozhodovat kolektivně. Individualita je chápána jako něco nemravného, co ohrožuje celek. Jasně – vždyť v době hladomoru ten, kdo vyčnival a individualisticky vyjedl zásoby určené pro celou vesnici, mohl ohrozit život všech vesničanů. Jednotlivci se tedy v krušných minulých dobách naučili podřizovat vůli celku, neboli přijímat vůli státu. Stádnost není v Norsku považována za pejorativní

pojmem jako u nás, nýbrž za ctnost vedoucí k dosažení společného cíle. A úřední rozhodnutí je chápáno na úrovni verdiktu nezávislého soudu.

Norská sociálka Barnevernet mnohdy rozhodne o odebrání dětí prostě jen proto, že na počátku vyšetřování rodiče odmítnou se sociálkou spolupracovat. Právě proto jsou děti odebírány častěji cizincům, kteří nechápu podstatu: Zločinem v očích norských úředníků je již jen to, že si rodiče brání autonomii své rodiny, jak jsou ze své domoviny naučeni; skutečné provinění na dítěti není pro odebrání vůbec nutné.

Norové o skutečnou osobní svobodu ani nestojí. Jakékoliv odlišnosti ve výchově norská vláda ani celá společnost netolerují. Děti patří celku, celé společnosti, jejich rodiče jsou vnímáni jen jako jacísi pěstouni a tolerováni jen tak dlouho, dokud se nezačnou vymykat navyklému stádnímu chování.

Zhruba tolik onen článek.

Všechny tyto skutečnosti mi byly dlouho známé, text mi vlastně nepřinesl žádnou novou informaci. A přesto mi nějak zůstal ležet v hlavě a já se k němu stále v duchu musela vracet. Nějak podivně mi v uších rezonovala různá slovní spojení:

„O skutečnou osobní svobodu ani nestojí...“

„Socialistická mentalita...“

„Individualita je chápána jako něco nemravného...“

„Stádnost je ctnost...“

„Respekt k autoritám...“

„Socialistická mentalita...“

A najednou mi to secvaklo. Klíč zapadl do té správné dírky.

Socáč pod kůží

(Vladimír Pikora)

Socialismus se Evropou šíří jako mor. To, že v poslední době má víc a víc lidí potřebu se vůči mně a Markétě vymezovat, aniž bychom tyto lidi vůbec znali, aniž bychom jejich životy jakkoliv ovlivňovali, není náhoda. Těch lidí přibývá tím víc, čím víc se socialismus šíří.

Nutno říci, že my dva v tom samozřejmě ani omylem nejsme sami, takových lidí, kteří popouzejí zdánlivě „jen svou samotnou existenci“ své okolí, je kolem nás spousta. Ale vzhledem k tomu, že my oba jsme typickým příkladem antisocialistů a „klasických liberálů“, pro které nejvyšší životní hodnotou je osobní svoboda, budíme v jistých kruzích vskutku exemplární odpor. Konečně jsme tak dokázali pojmenovat, co bylo „to ono“, co na nás dvou vždy určité typy lidí se socialistickou mentalitou popouzelo. Protože ano – zpětně jsme rozklíčovali, že skutečně v drtivé většině případů šlo o lidi, kteří cosi jako socialistickou mentalitu měli.

Když říkám „socialistická mentalita“, mám tím na mysli něco docela jiného než „socialista“.

Socialista je člověk – tedy alespoň v mém pohledu – který aktivně svým jednáním podporuje rovnost mezi lidmi. Volí levicové strany, podporuje vysoké zdanění, souhlasí s vysokou mírou přerozdělování ve společnosti. Možná byste se divili, ale osobně znám i politiky socialisty, kteří ve své podstatě vůbec socialistickou mentalitu nemají. Jen nějak došli k názoru, že pro ně bude výhodné, pokud se k socialismu budou hlásit. Ale když dojde na jejich skutečné vnitřní cítění, najednou z nich mezi čtyřma očima padají dost nesociální perly a na zápestí se jim často skvějí velmi antirovnostářské hodinky Rolex.

Socialistická mentalita je něco jiného. Je to autentický, z nitra vyvěrající životní přístup, který věří, že rovnost je víc než rozdílnost. Že kolektiv je víc než individualita.

Socialistickou mentalitu může klidně mít i živnostník, který kvůli nižším daním pro své podnikání volí u voleb pravicovou stranu. Přesto ale při rozhovoru s ním pochopíte, že rovnost a kolektivismus jsou pro něj důležitými hodnotami.

Nemusí jít jen o ekonomickou rovnost a přerozdělování, jak jsme to znali z dob před rokem 1989. V poslední době tato rovnost má úplně nové formy: Může se projevat jako genderová doktrína, která má dojem, že neexistují dvě odlišná pohlaví, nýbrž že existují desítky navzájem si rovných genderů a dokonce gender může být i fluidní, tedy během života se mění.

Víra v rovnost se může projevat i jako tlak na imigraci, kdy homogenní dav vytvořený prolnutím všech možných etnik je považován za lepší uspořádání než národní státy.

A socialistická mentalita se samozřejmě projevuje třeba i úctou k „autoritám“, a to především v podobě státu. Když státní úředník rozhodne, socialistická mentalita předpokládá, že nejspíš rozhodl správně. Individualista přesně naopak státnímu úředníkovi nikdy z principu nevěří.

K tomu, aby se člověk stal politickým socialistou, se musí postupně pracovat. Musí mít nějakou životní filozofii a alespoň v minimální míře chápat základní principy politiky. Musí třeba chápat, co je to levice a pravice, co je to liberalismus a konzervatismus.

Ovšem k tomu, aby někdo měl socialistickou mentalitu, žádné vzdělání nepotřebuje. Bohatě stačí, aby dítě pocházelo z poměrů, v nichž dojde k přesvědčení, že nemá smysl o něco usilovat vlastními silami, to něco vybojovat a pak si to bránit; namísto toho přijme za svůj model, že kolektiv s jedním kolektivním cílem je nějak „lepší“ či „výhodnější“ než individuální dosahování individuálních cílů.

Zkrátka pocit, že individualita ohrožuje celek, klidně může mít kdokoliv, aniž by měl jakékoliv ponětí o politice.

Zatímco individualistu, pro něhož je osobní svoboda zásadní hodnotou, okolní lidé se socialistickou mentalitou obyčejně moc nezajímají, nevšímá si jich, protože nemá žádný zvláštní důvod si jich všimnout, dokud mu nezačnou chtít řídit jeho život, lidé se socialistickou mentalitou to mají přesně naopak.

Lidé se socialistickou mentalitou považují jaksi vnitřně, přirozeně, aniž by nad tím moc přemýšleli, jakéhokoliv individualistu za potenciální nebezpečí pro kolektivismus – a mají vlastně pravdu. Individualisté totiž nikdy nevytvoří stádo se stádním cílem, naopak kolektivismus vždy tak nějak mimochodem rozbíjejí. A proto se lidé se socialistickou mentalitou nadobýčeji zajímají o individualisty a jsou jimi pobouřeni.

Zatímco jedni jsou víceméně šumafuk druhým, dokud těm druhým nezačnou aktivně omezovat život, druzí ty první neskutečně popouzejí. A je to naprosto logické.

Když bílá je černá

(Markéta Šichtařová)

Znáte tu písničku od skupiny Olympic?

„...Mámení vše předělá,
Z bílé černou udělá...“

Jistě jste si všimli, že v poslední době se daleko víc než například ve svobodomyslných devadesátých letech polarizuje pohled na svět. Lidé se proti sobě víc než kdy dřív staví ode zdi ke zdi.

Migrace? „Ani za nic – všechny imigranty pozavírat!“, slyšíte klidně dneska. „Imigrace je naše jediná záchrana!“, kontruje na to další. Obě strany jsou čím dál nesmířitelnější a méně ochotné si vzájemně naslouchat. Věcné argumenty se vytrácejí a zůstávají jen emoce.

I to je však logické. Je to vlastně jen psychologická obrana v době rozlézajícího se socialismu. Jedna strana tlačí na pilu – a druhá strana se proti ní čím dál víc zatvrzuje.

Socialistická mentalita není žádným racionálním filozofickým či ekonomickým směrem – je to způsob prožívání, způsob vnitřního cítění. Je to tedy otázka emocí, nikoliv rozumu a argumentů. A proto lidé se socialistickou mentalitou ve sporech používají především emoce místo věcných faktů. A protože na emotivní výpady věcné argumenty neplatí, i protistrana se stále víc uchyluje k emotivním odpovědím.

Bohužel tím totálně dostávají na zadek témata, která vždy byla a z logiky věci by nadále měla být čistě odborná. A jelikož jsme ekonomové, nejlépe to vidíme právě na poli ekonomie.

Nádherným příkladem za všechny je třeba otázka eura.

Zdá se, že diskuse o zavedení eura v Česku je nekonečná. Už nás vážně nebaví. Už jsme o euru psali desítky článků (i knihy), ale stále se na zavedení eura lidé ptají jako na žhavé téma. Jenomže zatímco původně byla debata věcná a ekonomická, postupem času se stala citovou a iracionální.

Jeden pán to v roce 2018 shrnul na Facebooku slovy: „*Chci euro, protože kdybych nechtěl euro, tak podporuji Moskvu.*“ Mnozí to mají takhle černobíle nastavené. Což je ovšem asi tak chytrá „debata“, jako když šel tuhle jeden Pražák

mezi ostravské fanoušky Baníku a zařval: „Sparta!“ Probudil se až v nemocnici a věc šetří policie. Diskutovat s fanoušky Baníku jaksi nemělo smysl. Podobné to je v diskusi o zavedení eura: Je nastavena tak, že kdo nemá rád euro, má prý rád Putina.

Na druhou stranu iracionální argumenty zaznívají i z druhé strany, tedy z tábora odpůrců eura. Z něho zase slyšíme, že kdo nemá rád český národ, chce zavést euro. Taky ekonomický argument jak noha.

Takže kdo nemá rád Máňu, musí mít rád Stáňu. Kdo nemá rád Stáňu, musí mít rád Máňu. Že by se někomu mohla líbit Máňa i Stáňa současně, anebo že by si někdo mohl myslet, že obě dvě jsou slepice – to nikoho v téhle hloupé debatě ani nenapadne.

Že v ekonomii existuje něco, čemu se říká optimální měnová zóna, že společná či naopak dvojitá měna je veličinou ovlivňující konkurenceschopnost, že dnes už jsme schopni doložit, že některým zemím zavedení eura pomohlo a jiným naopak uškodilo – to jsou fakta, která jsou v téhle iracionální, emotivní přestřelce docela ignorována. A přitom jsou jediná podstatná.

Žili byli husité

(Vladimír Pikora)

A teď si uděláme další malou vsuvku, abych tak řekl přímo historickou. A vsadím se, že dlouho vás nenapadne, proč o tak vzdálené historii mluvím. (Tedy – aspoň doufám, že mi uděláte tu radost a neodhalíte pointu okamžitě.)

O husitech jsme se všichni učili ve škole. Takže jenom super-stručně: Na přelomu 14. a 15. století se v českých zemích zejména v intelektuálních kruzích vytvořilo prostředí jistých názorových střetů. A protože kdo byl tehdy intelektuál, byl prakticky automaticky církevní hodnostář, můžeme směle mluvit i o napětí mezi církevními hodnostáři.

V podstatě tyto intelektuální spory vycházely z rozporů mezi učením Bible a tehdejší církevní praxí. Někteří kazatelé upozorňovali na neutěšené poměry v soudobé církvi a potřebu její reformy. Zlobili se, že církev se vzdálila původním ideálům.

Mezi těmito kritiky zajetých pořádků dominoval v českých zemích Jan Hus. Jak to s Husem skončilo, víme všichni, ostatně připomíná nám to i jeden ze státních svátků. Pro nás je ale podstatné, co následovalo.

Husovo upálení mělo přesně opačný efekt, než byl zamýšlen. Místo toho, aby nové učení zaniklo, začal být Hus uctíván jako mučedník a jeho učení se začalo šířit. A hlavně – zatímco za Husova života šlo především o spor mezi intelektuály, který sice následovalo mnoho prostých lidí, nicméně jejich počet v celé populaci nebyl zásadní, po Husově smrti se jeho učení chytily davy a došlo k větším nepokojům. Ty postupně přerostly až ve známé husitské války a vybudování města Tábor částí radikálních husitů.

Bez zajímavosti není jedna drobnost: Totiž, že v Táboře husité rozjeli vpravdě komunu a komunistický způsob života. Všichni nově příchozí měli svůj majetek odevzdávat do kádí postavených na náměstí a tím financovat chod celého města.

Tady stojí za zmínku, že podle některých historiků údajně v jisté fázi vývoje bylo učení Husa a dalších jemu podobných osobností (jako například Johna Wycliffa) zneužito jistou částí šlechty či přímo panovníky, protože jim to přinášelo osobní výhody. Například odpoutání místní církve od papeže jim slibovalo větší moc i nad dosud ryze církevními záležitostmi. Proto následně lidové hnutí mnozí ze světské vrchnosti podporovali a rozdmýchávali, nikoliv však z ideologických pohnutek, ale z pohnutek velmi zistných a osobních.

Husitské války byly ekonomickou katastrofou. Jak známo, když se válčí, lidé nemají čas sít obilí... Navíc se zdecimovaným krajem prohnal i mor a hladomor. Nemluvte o tom, že husité začínali jako intelektuálové, postupně se ale jejich ideologie stále víc přesouvala mezi nevzdělanou chudinu, takže docházelo i ke kulturním a jiným barbarstvím. Husité plenili kláštery, ničili umělecká díla, uchýlovali se občas i k rabování.

Po čase byli sice radikální čeští husité poraženi, ale jejich ideologie zcela nezmezela a obyvatelstvo se nadlouho rozštěpilo na katolíky a kališníky. Hus je dnes označován za jednoho z předchůdců takzvané církevní reformace, která se prohnala Evropou a nejsilněji ovlivňovala život v průběhu 16. století. Evropská reformace byla prakticky o tom samém, o čem byly počátky českého husitství (než se hnutí zvrhlo v drancování): Totiž šlo o změnu poměrů v církvi.

Reformátoři chtěli církev změnit, rozbourat její základy. A ještě jiní lidé se k reformátorům přimkli proto, že to slibovalo zajímavý business a výhody. A proti nim stáli lidé, kteří změnu nechtěli. Mnozí z nich sice připouštěli, že stávající katolictví není ve všem úplně ideální, že některé praktiky se skutečně Bibli vzdálily, nicméně zachování kontinuity se jim zdálo lepší než rozboření stávajících pořádků a vybudování pořádků nových. Největší masu lidí ovšem tvořili ti, které ani filozofie, ani moc nezajímaly, ale byli v tomto sporu rukojmími.

Hlavním důsledkem vlny církevní reformace byl nakonec vznik protestantství. V některých zemích se protestantství ujalo, v jiných se udrželo katolictví. Protestanti přitom šli při boření starých tradic a vytváření nové církve tak daleko, že se dokonce odvrátili od kultu svatých a od dalších církevních tradic.

A teď (doufám) stále ještě netušíte, proč o téhle části dějin mluvíme...?

Protestanti versus katolíci: překvapivá analogie

(Markéta Šichtařová)

Malá nápověda závdavkem: Protestanti se ukázali jako mnohem „pružnější“ než katolíci – minimálně v tom smyslu, že jejich cílem bylo bořit tradice, rozmetat dosavadní zavedený stav věcí a vytvořit vše experimentálně znovu. Zato